

УДК 378.14:378.3

Оксана Скварок, старший викладач кафедри філологічних дисциплін та методики їх викладання у початковій школі Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

РЕАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ ЯК ШЛЯХ ДО ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

У світлі сучасних освітніх процесів велике практичне значення має розв'язання проблеми формування готовності майбутнього вчителя до роботи на основі глибокого розуміння ним сучасних педагогічних технологій. У статті розглядається один із шляхів вирішення цієї проблеми – реалізація особистісно орієнтованого підходу до навчання у вищій школі.

Ключові слова: особистісний розвиток, особистісно орієнтоване навчання, педагогічні технології, технологічна грамотність учителя.

Літ. 7.

Оксана Скварок, старший преподаватель кафедры филологических дисциплин и методики их преподавания в начальной школе Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко

РЕАЛИЗАЦИЯ ЛИЧНОСТНО ОРИЕНТИРОВАННОГО ПОДХОДА К УЧЕБЕ В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ КАК ПУТЬ К ФОРМИРОВАНИЮ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО МАСТЕРСТВА БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ

В свете современных образовательных процессов большое практическое значение имеет решение проблемы формирования готовности будущего учителя к работе на основе глубокого понимания им современных педагогических технологий. В статье рассматривается один из путей решения этой проблемы – реализация личностно ориентированного подхода к учебе в высшей школе.

Ключевые слова: личностное развитие, личностно ориентированная учеба, педагогические технологии, технологическая грамотность учителя.

Oksana Skvarok, Senior Lecturer of Philological Discipline and Teaching Methods at Primary School Department Drohobych State Pedagogical University by I. Franko

REALIZATION OF PERSONALITY-ORIENTED APPROACH TO STUDIES IN A HIGHER SCHOOL AS A WAY OF FORMATION A FUTURE TEACHER'S PEDAGOGICAL MASTERY

The decision of the problem of formation of a future teacher's readiness to work, based on his deep understanding of modern pedagogical technologies, has great practical value for modern educational processes. In the article is analyzed one of the ways of this problem's decision – the realization of personality-oriented approach to studies in a higher school.

Keywords: personality's development, personality-oriented studies, pedagogical technologies, teacher's technological literacy.

Актуальність проблеми. Проблему гуманізації як глобалізовану намагається розв'язати сучасна цивілізація, спрямовуючи на це всі галузі суспільного життя і, передусім, освіту.

Прогресивні зміни в українському суспільстві викликали принципову необхідність переосмислення завдань сучасної школи і спрямували вектор національної системи освіти у площину цінностей особистісного розвитку, варіативності і відкритості школи. Реалії життя вимагають приділити особливу увагу гармонійному розвитку творчої особистості, вихованню всебічно освіченої людини, яка має яскраву індивідуальність, може

приймати зважені рішення за складних умов сучасності, усвідомлювати глобальні проблеми людства та національні проблеми і намагатися брати посильну участь у їх вирішенні. Це потребує від суспільства повернутися обличчям до людини, її особистості, спрямувати зусилля на прогресивний, демократичний розвиток національної освіти.

Аналіз основних досліджень. За роки незалежності в Україні не тільки визначено нові пріоритети розвитку освіти, але й розпочато практичне її реформування. Реалізація основних освітніх функцій школи передбачає реформування не лише змісту освіти, а загалом управління

РЕАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ ЯК ШЛЯХ ДО ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ

навчально-виховним процесом на нових методологічних і теоретичних засадах. Згідно з законом України “Про освіту”, основними принципами її розбудови є створення умов для повної реалізації здібностей, таланту, всебічного розвитку кожної людини; гуманітаризація; демократизація освіти; пріоритет загальнолюдських цінностей [1, 3].

Метою статті є розкрити велике практичне значення розв’язання проблеми формування готовності майбутнього вчителя до роботи на основі глибокого розуміння ним сучасних педагогічних технологій і розглянути як один із шляхів вирішення цієї проблеми – реалізацію особистісно орієнтованого підходу до навчання у вищій школі.

Виклад основного матеріалу. На жаль, сучасний процес реформування, який мав би усунути вади шкільної практики, насправді часто зводиться до спроб введення нового змісту в рамки старої системи. Традиційну початкову освіту, якщо виходити з сучасних вимог, важко вважати гуманною і демократичною, оскільки вона не надає повноцінних умов для розвитку особистості. Вносяться зміни в навчальні плани та програми, збільшується число років навчання, проте ці заходи істотно не впливають на якість навчання і не відповідають задекларованим гаслам гуманізації та демократизації навчального процесу. Як і раніше в центрі цих перетворень залишається питання “що вивчати”, а молодший школяр переважно залишається об’єктом навчально-виховного процесу. Українська система освіти і надалі існує в основному в рамках стратегії формування. Стратегії, яка базується на педагогічному втручанні ззовні у внутрішній світ дитини, нав’язування дитині вироблених суспільством способів діяльності, оцінок [4, 10]. Відтак зрозуміло, що стратегія формування і демократизація освітнього простору – поняття несумісні. Натомість друга в педагогічній науці і практиці, цілком відмінна стратегія – стратегія розвитку – лише уможливно є пріоритетною. Спрямована на розвиток особистісного потенціалу дитини, її самоактуалізацію, лише вона може забезпечити інтеграцію української освіти у європейський і світовий освітній простір. Аналіз системи освіти інших країн показує, що стратегія розвитку, або особистісно орієнтована освіта, “оголює” багато проблем. Зокрема, коли ми говоримо про особистісний розвиток дитини в навчанні, то неправомірно, мабуть, ставити питання про стандартизацію освіти. Це проблема не лише нашої освіти, а тому, можливо, такий стан справ просто демонструє етап переходу світової системи освіти в нову її якість.

Знаковим у сучасному освітньому просторі є

той факт, що освітні системи як значущі складові суспільства почали переносити акцент із масових педагогічних явищ на особистість дитини, вивчення можливостей і обставин її індивідуального розвитку, умов саморозкриття і самореалізації на різних етапах її життєдіяльності [4, 3]. Такий підхід, коли дитина є лише об’єктом навчання, уже вичерпаний самою практикою розвитку освіти. Адже обсяг знань не може зростати до безкінечності. Це підтверджується реаліями сучасного функціонування людини в освітньому просторі. Сучасне суспільство стає інформаційним, і як таке вимагає нового рівня освіти й нових методів її надання. Все гострішою стає проблема вдосконалення форм організації процесу навчання, знаходження відповіді на питання “як навчати, як створити умови для розвитку та самореалізації особистості в процесі навчання”. Розвиток науки і техніки, процеси демократизації в житті суспільства і освітньому просторі запропонували сьогодні учителям та учням, студентам та викладачам нові форми комунікації. Майбутнє за системою навчання, що вкладалася б у схему *студент / учень – технологія – викладач / вчитель*, за якої викладач / вчитель перетворюється в педагога-методолога, технолога, а студент / учень стає активним учасником процесу навчання.

Така модель навчально-виховного процесу може бути побудована тільки в умовах особистісно орієнтованого навчання, на основі застосування особистісно орієнтованих педагогічних систем і технологій. Найголовнішими ознаками особистісно орієнтованого навчання є: багатоваріантність програм і методик; організація навчання на різних рівнях складності; утвердження всіма засобами цінності і гідності дитячої особистості, врахування її потреб, можливостей і пізнавальних інтересів.

Розробка особистісного підходу – дуже складна теоретична і практична проблема. Треба створити “нову школу, школу нового покоління”, в якій діють нові педагогічні технології, які впроваджує в діяльність освітньої установи вчитель нової генерації, вчитель школи ХХІ століття, який має здійснювати в цій школі особистісно орієнтовану педагогічну діяльність, а школа, відповідно, забезпечує надання рівних можливостей для дітей і молоді у здобутті якісної освіти, про що чітко записано у “Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті”: “Головна мета української системи освіти – створити умови для розвитку і самореалізації кожної особистості як громадянина України, формувати покоління, здатні навчатися впродовж життя, створювати й розвивати цінності

громадянського суспільства” [3, 2]. Мета – прекрасна, шлях до неї – важкий і, мабуть, довгий. Та досягти її можна швидше, якщо всі зусилля спрямувати на вирішення самих основних на цьому шляху завдань: поєднання інваріантної і варіативної складових змісту освіти, впровадження варіативності організаційних форм навчання, підготовка вчителя, готового здійснювати особистісно орієнтовану педагогічну діяльність. Для цього необхідно подолати ряд стереотипів, які побутують серед освітян. Перший стереотип: переконаність у тому, що головне призначення школи – давати знання. Свого часу німецький педагог А. Дістервег писав: “Ми страждаємо переоцінкою знань. Вони ніколи не повинні займати перше і пануюче місце... Більше простору для вільно розвивальної сили”. Саме таку розвивальну силу, вочевидь, слід надавати варіативній складовій змісту освіти. Другий стереотип. Значна частина педагогів сприймає школяра лише крізь призму успішності в навчанні. Саме цей стереотип руйнівно впливає на системне і змістове наповнення і використання варіативної складової. Поза увагою залишаються потреби, система цінностей, рівень життєвої активності дитини, в той час, як сучасна школа має давати знання не взагалі, а знання “прицільні”: кожному те, що йому необхідне. Отже, у конструюванні змісту освіти необхідний інший підхід – цінність змісту ставиться в залежність від того, наскільки він сприяє застосуванню методик, які формують творчу, мислячу особистість. Тобто принцип демократизації сучасної освіти дає сьогодні реальну можливість вирішувати проблему розробки та створення нових освітніх програм, в основу яких покладено варіативність організаційних форм навчання, а власне багатоваріантність методик і технологій, як уже зазначалося, є найголовнішою ознакою особистісно орієнтованого навчання.

Сучасна початкова школа шукає гнучкі форми організації навчання, оскільки урок та інші заняття не можуть лишатися незмінними і шляхи їх удосконалення дуже різноманітні. Гуманізація відносин “учитель – учень”, задоволення потреб дітей у спілкуванні та співпраці приводять до певної системи поєднання індивідуальної роботи, роботи в парах, малих групах (4 – 5 учнів), у великих групах (10 – 12 учнів), у групах за вибором та інтересами. Бо саме через групові форми роботи у дітей формується позитивна мотивація до навчального співробітництва. Вплив ровесників, можливість працювати у своєму темпі дає позитивні результати. Водночас із підвищенням успішності з’являються позитивні зрушення в самооцінці дітей, поліпшуються

міжособистісні стосунки в класі [6, 173]. Розмова про методи, навчальні технології, в тому числі про варіативність організаційних форм навчання, є невичерпною. Останні повинні допомогти вчителю виховувати у дітей такі риси, які будуть необхідні майбутньому демократичному українському суспільству, а саме: вміння самостійно і критично мислити, бути творчими, вміти окреслювати проблеми і вирішувати їх. Такий підхід зорієнтований від позиції *чого навчити* на позицію *як навчити*. А відтак постає закономірне питання: хто буде вчити?

Зміст і форми організації професійної освіти майбутніх педагогів теж потребують суттєвого реформування. Підготовка спеціаліста повинна бути гнучкішою і відповідати запитам практики. З огляду на нову ситуацію в освітньому просторі України педагог повинен уміти працювати в умовах вибору педагогічної позиції, технологій, підручників, змісту, форм навчання тощо. Тому одним з провідних завдань вищої школи повинно бути створення такого освітньо-розвивального середовища, у результаті взаємодії з яким у майбутнього вчителя формується готовність до роботи на основі знання сучасних педагогічних технологій, розуміння ним своєї індивідуальної сутності, на основі якої виробляється особистісна педагогічна концепція і персонал-технологія [5, 23]. Отже, школі сьогодні потрібні не просто хороші вчителі, а вчитель-технолог, учитель-майстер, учитель-новатор. Звідси таке велике практичне значення має сьогодні розв’язання проблеми формування готовності майбутнього вчителя до роботи на основі глибокого розуміння сучасних педагогічних технологій. Технологічна грамотність майбутнього вчителя дає змогу йому глибше усвідомити своє істинне покликання, реальніше оцінити потенційні можливості, глянути на педагогічний процес з позиції його кінцевого результату. Формування технологічної грамотності покликана забезпечити обов’язкову дисципліну “Освітні технології”, метою якої є систематизований виклад проблем особистісно орієнтованого технологічного підходу до навчання, але яка, на жаль, введена у навчальні плани лише окремих вузів. Курс “Освітні технології” має дві основні мети: дидактичну – знайомство студента із широким спектром напрацьованих наукою і практикою педагогічних технологій, і розвивальну – набуття навичок і досвіду здійснювати педагогічну діяльність в різноманітних концептуальних системах. Практична спрямованість курсу створює ті природні умови, за яких студент з об’єкта професійної підготовки перетворюється на суб’єкт індивідуального професійного розвитку.

ВИКОРИСТАННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ПОЛОЖЕНЬ ТА ІДЕЙ ЕДВАРДА ЖАРСЬКОГО У СУЧАСНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ

Висновки. Таким чином, головний стратегічний напрям розвитку вітчизняної системи освіти лежить в площині вирішення проблем розвитку особистості учня та вчителя в умовах особистісно орієнтованого навчання і технологізації цього процесу. Реалізувати ж особистісно орієнтований підхід у навчанні існує тільки один спосіб – зробити навчання сферою самоствердження особистості [4, 31].

1. Закон України “Про загальну середню освіту” / Початкова школа. – №8. – 1999.

2. Концептуальні засади демократизації та

реформування освіти в Україні (Педагогічні концепції). – К., 1997.

3. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. – К.: Шкільний світ, липень 2001.

4. Освітні технології: Навч.-метод. посіб./ За заг. ред.. О.М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2002. – 255 с.

5. Пехота О.М. Особистісно орієнтована освіта і технології/ Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, корективи. – К., 2000. – 205 с.

6. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи. – К., 1997. – 310 с.

7. Якиманская И.С. Разработка технологии личностно ориентированного обучения // Вопросы психологии. – 1995. – №2.

Стаття надійшла до редакції 22.10.2014

УДК 37 (091)“1920”:37.035.3

Ірина Кізін, старший викладач кафедри методики трудового і професійного навчання та декоративно-ужиткового мистецтва Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ВИКОРИСТАННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ПОЛОЖЕНЬ ТА ІДЕЙ ЕДВАРДА ЖАРСЬКОГО У СУЧАСНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ

У статті визначено внесок Е. Жарського у розбудову освітньої системи української Західної діаспори, обґрунтовано концептуальні положення та ідеї його спадщини, встановлено перспективи їх використання у сучасній педагогічній практиці.

Ключові слова: українська Західна діаспора, Шкільна Рада при Українському Конгресовому Комітеті Америки, системи національної освіти та виховання.

Літ. 20.

Ірина Кизин, старший преподаватель кафедры методики трудового и профессионального обучения и декоративно-прикладного искусства Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ КОНЦЕПТУАЛЬНЫХ ПОЛОЖЕНИЙ И ИДЕЙ ЭДВАРДА ЖАРСКОГО В СОВРЕМЕННОЙ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПРАКТИКЕ

В статье определен вклад Э. Жарского в развитие образовательной системы украинской Западной диаспоры, обоснованы концептуальные положения и идеи его наследия, установлены перспективы их использования в современной педагогической практике.

Ключевые слова: украинская Западная диаспора, Школьный Совет при Украинском конгрессном комитете Америки, система национального образования и воспитания.

Iryna Kizyn, Senior Lecturer of Methods of Labor and Vocational Training and Decorative and Applied Arts Department Drohobych State Pedagogical University by I. Franko

USING OF EDVARD ZHARSKY'S CONCEPTUAL POINTS AND IDEAS AT MODERN PEDAGOGIC PRACTICE

The article defined the contribution of E. Zharsky to the development of the educational system of Western Ukrainian diaspora, grounded the conceptual positions and ideas of his legacy, established the prospects of their use in the modern teaching practice.

Keywords: Western Ukrainian Diaspora, School Board in the Ukrainian congress Committee of America, the national educational system.

Постановка проблеми. Генетичну єдність, спорідненість, спільність мети та завдань системи національної освіти у материковій Україні й українській Західній діаспорі прослідкуємо у контексті організаційно-освітньої, науково-просвітницької та педагогічної